

Nr 371.

Av herr **Bratt**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 360, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.

I det utlåtande av kontrollstyrelsen, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 360 med förslag till vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. fl. författningar, har föreslagits, att lösdrivarlagen under vissa förutsättningar skulle göras tillämplig på personer, som upprepade gånger gjort sig skyldiga till olaga hantering av rusdrycker, särskilt om detta skett yrkesmässigt. Detta förslag, som upptagits såsom en särskild paragraf i kontrollstyrelsens utkast till provisorisk förordning angående skärpta åtgärder mot lönnbränning m. m., har föredragande departementschefen funnit sig icke böra nu förorda, utan ansett det böra remitteras till fattigvårdslagstiftningskommittén för ytterligare utredning. I överensstämmelse härmed har den ifrågavarande paragrafen utslutits i Kungl. Maj:ts proposition.

Det för departementschefen avgörande skälet har varit, att i inkomna yttranden yppat sig de mest skiftande åsikter om kontrollstyrelsens förslag i denna del: »Från flera håll har uttalats stark tvekan om lämpligheten att utvidga tvångsarbetsbegreppet att omfatta även sådana fall, där tvångsarbetet närmast kunde anses som ett verkligt straff, medan man från annat håll velat göra gällande, att tvångsarbetet *uttryckligen* borde förlänas karaktär av straff och ådömas *i stället* för de i rusdrycksförordningarna angivna straff.» Dessutom anmärker departementschefen, att den ifrågasatta bestämmelsen ej rätt väl passar i en provisorisk lagstiftning, då det ådömda

tvångsarbetet kunde utsträckas att gälla utöver lagstiftningens giltighetstid.

De sålunda anförda skälen kunna, efter min mening, knappast anses tillräckligt vägande för att motivera en utbrytning ur lagförslaget av dess måhända betydelsefullaste bestämmelse. Såsom i kontrollstyrelsens skrivelse framhållits, ansluter sig formuleringen av § 7 i styrelsens förslag helt till lydelsen av andra momentet § 1 lösdrivarlagen. Den nämnda paragrafen i kontrollstyrelsens utkast lyder: »Där någon, som dömts till ansvar för förbrytelse, som avses i något av följande lagrum, nämligen 30 § 2 mom. eller 21 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, 74 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, eller hos vilken beslag, som här ovan sägs, mera än en gång gjorts och blivit ständande, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig, och uppstår av hans hantering av eller befattning med rusdrycker våda för störande av allmän säkerhet, ordning eller sedlighet, må med honom så förfaras, som stadgas i lagen om lösdrivares behandling den 12 juli 1885.» Lösdrivarlagens paragraf 1 stadgar i andra momentet, att till behandling såsom lösdrivare »vare ock den förfallen, vilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet». Härvid är att märka, att enligt praxis det förhållandet, att en anhållen innehar till och med avsevärda penningbelopp, icke utgör något hinder för att han dömes för lösdriveri, då han förvärvat pennin-garna allenast genom sådant levnadssätt, som avses i lagen.

Utgångspunkten för den av kontrollstyrelsen föreslagna bestämmelsen är den omständigheten, att de samhällselement, som rekrytera de yrkesmässiga langarnas och lönnbrännarnas led, i stor utsträckning höra till den typ av lättjefulla antisociala individer, för vilka tvångsarbetet just är avsett. Där brott mot något av huvudstadgandena mot den olovliga rusdryckshanteringen föreligger eller där beslag hos en och samma person mer än en gång blivit gjort enligt bestämmelserna i den provisoriska förordningen och därvid lett till varans konfiskering, där skulle först i form av varning och sedan, om ingen rättelse sker, i form av tvångsarbetes åläggande

lösdrivarlagen träda i tillämpning, när detta påkallas av den antisociala karaktären hos åsyftade kategori av personer och den sociala vådan av deras hantering tillsammans med erfarenheten om att de icke upphöra med sitt samhällsskadliga näringsfång efter beslaget.

Paragrafens formulering erbjuder icke mindre men snarare mera betryggande garantier ur rättssäkerhetens synpunkt än det för nuvarande lagtillämpning grundläggande stadgandet i lösdrivarlagen. Skulle någon hävda den mening, att det principiellt icke bör få vara beroende av administrativa myndigheters subjektiva bedömande, huruvida en person skall underkastas tvångsarbetsbehandling, så är en sådan uppfattning både fullt förstäelig och logiskt oangriplig. Men när hela den gällande tvångsarbetslagstiftningen utgår från att detta bedömande skall verkställas av de administrativa myndigheterna — vilket säkerligen också är välbetänt — då vore det en egendomlig och svårbegriplig inkonsekvens, om man funne fullt i sin ordning att, såsom för närvarande notoriskt är fallet, detta sker beträffande åtskilliga personer med mindre svårartad antisocial läggning, exempelvis relativt ofarliga landsvägsriddare, men däremot ansåge betänkligt att använda samma förfaringssätt ifråga om personer, vilkas uppträdande innebär en allvarlig social fara, ödelägger massor av hem och utsätter kvinnor och barn i breda samhällslager för fysiskt, ekonomiskt och moraliskt lidande.

I själva verket är formuleringen av det ovan citerade stadgandet i lösdrivarlagens första paragraf sådan, att det förefaller som enkom avpassat för denna senare kategori av samhällsparasiter. Med en viss rätt skulle därför mot den föreslagna nya bestämmelsen kunna göras den invändning, att den är överflödig, enär lösdrivarlagen redan nu bör kunna tillämpas på personer, som försörja sig med olovlig rusdryckshantering. Emellertid har hos myndigheterna framträtt en tydlig obenägenhet att i dylika fall använda lösdrivarlagen, och vid förfrågningar härom lämnas i allmänhet det svar, att lagen ej gärna tillämpas ifråga om personer med fast bostad. Då ett flertal lönnbrännare och av dem framförallt de farligaste och mest hänsynslösa göra sig de förtjänster av sin hantering, att de icke behöva sakna fast bostad, följer härav, att de vanligen gå fria från tillämpning av lösdrivarlagen. Skulle Kungl. Maj:ts proposition nu oförändrad godkännas av riksdagen, bleve den praxis, som sålunda utbildat sig, ytterligare befast. Bifalles åter den av kontrollstyrelsen föreslagna bestämmelsen, skulle praxis ändras i önskvärd riktning,

men därjämte skulle säkerhet åvägabringas mot alltför vidsträckt tillämpning av lösdrivarlagen, alldenstund det nya stadgandet förutsätter, att varning enligt lösdrivarlagen i här avsedda fall meddelas, först då vederbörande dömts till ansvar efter något av uppräknade lagrum.

Vilken åsikt man än må hysa om lösdrivarlagens lämplighet eller olämplighet, borde det vara möjligt att enas därom, att den, så länge den finnes, bör tillämpas så, att därmed vinnes största möjliga gagn för samhället. Genom att lagen uttryckligen anges vara tillämplig på sådana parasitära och skadegörande existenser, som ägna sig åt yrkesmässig lönnbränning, byter lagen icke karaktär och ändras icke tvångsarbetsbegreppet. Det är icke i straffskärpande syfte, som tvångsarbete ifrågasättes, utan i ett samhällshygieniskt. Viktigare än straffskärpningar är att söka ombilda samhällets reaktiv-åtgärder, så att de kunna verka med större effektivitet. Om värdet av verkliga straffskärpningar på här ifrågavarande område kan man ha anledning känna sig tveksam, då även det skärpta straffet med nu rådande processuella förfarande långt ifrån innebär den omedelbara risk som en varning för lösdriveri. Erfarenheten visar, att yrkeslönnbrännarna så gott som aldrig av beslag och dom låta sig avskräckas från att fortsätta sin skadebringande verksamhet. De erbjuda på sitt område en parallell till de kvinnor, som rekrytera den yrkesmässiga prostitutionen. Lättjan och den relativa lättheten att förtjäna pengar på det valda levnadssättet skapa för båda grupperna en stark frestelse att lättsinnigt fortsätta på den inslagna vägen oberoende av konsekvenserna. På personer med denna lättsinniga läggning och av en f. ö. enkel själslig konstruktion är en varning för lösdriveri ägnad att göra det kraftigaste intryck. Den varnade vet, att han är stämplad, han känner sig ställd under observation, och risken att, i händelse han fortsätter sin olovliga hantering, när som helst kunna bli uttagen till tvångsarbete verkar utan tvivel vida mer återhållande än ett än så strängt, men avlägset straffhot.

Här antydda åskådning träffas icke av den i och för sig riktiga anmärkningen, att det är fruktlöst att med straffets hårdhet söka ersätta en obefintlig grundval i det allmänna rättsmedvetandet. Huruvida för det allmänna rättsmedvetandet olaga rusdryckshantering framstår såsom mindre fördömlig än vissa andra brott, för vilka lika stränga straff kunna finnas stadgade, är ett spörsmål, som kan

lämnas åsido, när det gäller att avgöra, om möjligheten skall be-
gagnas att låta yrkesmässiga lönnbrännare undergå samma behand-
ling som lösdrivare. Detta avgörande skall fattas, icke med hänsyn
till den större eller mindre grad av brottslighet, som må anses ut-
märka ifrågavarande personer, utan med hänsyn till arten och om-
fattningen av deras samhällsskadlighet.

Skulle betänkligheter göra sig gällande mot tillgripande av
tvångsarbete vid vissa sådana förbrytelser, som avses i § 74 rus-
drycksförsäljningsförordningen — olovligt avyttrande av rusdrycker
eller olovlig användning av rusdrycker som betalningsmedel — lär
det icke möta större svårighet att omarbete den föreslagna bestäm-
melsen därhän, att i de fall, där straffminimum utmätts och för-
mildrande omständigheter funnits föreligga, först itererat brott skall
utgöra förutsättning för varning enligt lösdrivarlagen.

Det av departementschefen påpekade förhållandet, att ådömt
tvångsarbete kunde komma att sträcka sig utöver den tid, då den
provisoriska förordningens giltighet föreslagits upphöra, kan icke till-
mätas den betydelse, att det ensamt bör få utgöra hinder för ett
stadgande, som eljest finnes nödigt och nyttigt. Detta synes ej
heller ha varit departementschefens mening, enär påpekandet tillagts
i förbigående, efter det att departementschefen redan uttalat och
motiverat sin uppfattning, att förslaget om utvidgning av tvångs-
arbetsbestämmelserna bör för utredning remitteras till fattigvårds-
lagstiftningskommittén, som bl. a. har i uppdrag att utarbete förslag
till lösdrivarlagstiftningens reformering. När resultatet av detta
revisionsarbete kan väntas föreligga, torde för närvarande vara omöj-
ligt att ens gissningsvis uttala sig om. Att på grund av förberedel-
sorna för hela lagstiftningens reformering avstå från införandet av
en bestämmelse, som förhållandena just nu göra behöflig, kan icke
vara tillrådligt. Kommer den allmänna revisionen till stånd, skall
den givetvis sträcka sina verkningar även till här berörda område,
och ett beslut om lösdrivarlagens tillämplighet ifråga om personer,
som dömts till ansvar för yrkesmässigt bedriven olovlig rusdrycks-
hantering, kan därför på intet vis anses lägga hinder i vägen för
ett reformarbete, som av andra skäl befunnits nödigt.

På grund av vad jag här anfört tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta att som § 8 i den
föreslagna »förordningen angående rusdryckers för-

verkande i vissa fall m. m.» antaga följande bestämmelse: »Där någon, som dömts till ansvar för förbrytelse, som avses i något av följande lagrum, nämligen 30 § 2 mom. eller 21 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, 74 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 11 § 1 eller 2 mom. i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat, eller hos vilken beslag, som här ovan sägs, mera än en gång gjorts och blivit ständande, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig, och uppstår av hans hantering av eller befattning med rusdrycker våda för störande av allmän säkerhet, ordning eller sedlighet, må med honom så förfaras, som stadgas i lagen om lösdrivares behandling den 12 juli 1885»; och att i samband härmed förordningens rubrik ändras till »förordning angående vissa åtgärder mot lönnbränning m. m.».

Stockholm den 20 maj 1921.

Ivan Bratt.